

PREDŽALOBNÁ VÝZVA A NÁHRADA TROV KONANIA

Zákonné, čiastočne možno aj duplicitné kategórie preukaznosti, odôvodnenosti, účelnosti, vzniku trov počas konania a súvislosti s uplatnením alebo bránením práva sú relatívne samostatné, a preto nesplnenie čo i len jednej z nich môže viesť k rozhodnutiu o nepriznaní odmeny a náhrad za úkon právnej služby. Záver o tom, že predžalobná výzva nebola vykonaná počas konania, nemožno považovať za extrémne nelogický, keďže je výsledkom gramatického a teleologického výkladu jasne vyjadrenej zákonnej kategórie. Nepriznanie odmeny a náhrad za úkon právnej služby – predžalobnú výzvu podľa § 13a ods. 1 písm. d) advokátskej tarify nie je zjavný právny omyl pri výklade § 251 Civilného sporového poriadku, a preto nepredstavuje porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

(Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. III. ÚS 60/2022 z 10. februára 2022)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa S., zastúpeného LEGAL CARTEL s. r. o., Na Hrebienku 5433/40, Bratislava, proti postupu a uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 11Ca/8/2020 z 28. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **odmieta**.

O d ô v o d n e n i e :**I.**

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. júna 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom a uznesením všeobecného súdu, ktorým bola zamietnutá jeho sťažnosť, proti rozhodnutiu o výške náhrady trov konania. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie.

II.

2. Okresný súd rozsudkom zo 6. októbra 2020 v celom rozsahu vyhovel žalobe sťažovateľa, ktorý vykonáva kolektívnu správu autorských práv, a zaviazal žalovaného – ... s rozlohou do 100 m², zaplatiť mu 92 eur s úrokom z omeškania z tejto čiastky v sadzbe 5 % ročne od 26. novembra 2019 do zaplatenia ako dvojročného paušálu za roky 2017 a 2018, keďže žalovaný mal mať v pohostinstve technické zariadenie na vykonávanie verejného prenosu diel. Žalobe bolo vyhovené aj napriek tomu, že žalovaný sa bránil tým, že žiadne prenosové

zariadenie v pohostinstve nemal, a preto so sťažovateľom nemal dôvod mať zmluvu. Na túto jeho obranu z odporu proti platobnému rozkazu však žiadnym spôsobom prihladené nebolo, keďže v konaní musí byť zastúpený advokátom a napriek výzve sa advokátom zastúpiť ani nedal. Žalovanému bolo rozsudkom uložené nahradiť sťažovateľovi trovy konania v plnom rozsahu.

3. Okresný súd uznesením vyššieho súdneho úradníka sťažovateľovi priznal náhradu trov konania, a to zaplateného súdneho poplatku 16,50 eur a trov právneho zastúpenia 257,34 eur za tri úkony právnej služby: príprava a prevzatie zastúpenia, návrh na vydanie platobného rozkazu a vyjadrenie k odporu. Pri všetkých úkonoch vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny 61,41 eur podľa § 10 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), podľa ktorého vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva je tarifnou hodnotou 1 000 eur, ak sa nežiada náhrada nemajetkovej ujmy. Okrem toho pri každom úkone bola sťažovateľovi priznaná náhrada podľa § 16 ods. 3 vyhlášky, podľa ktorého od klienta možno požadovať na náhradu výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné sumu vo výške jednej stotiny výpočtového základu za každý úkon právnej služby, čo je 9,80 eur. Napokon k odmene a náhrade bola podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítaná daň z pridanej hodnoty. Sťažovateľovi však nebola priznaná odmena a náhrada za predžalobnú výzvu, čo bolo odôvodnené § 251 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého má strana nárok na náhradu výdavkov, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva, a keďže k predžalobnej výzve došlo pred začatím konania, nie je dôvod na úhradu nákladov spojených s touto výzvou. Pritom je bez významu, že tento výdavok vznikol v súvislosti sporom. Preto tento výdavok podľa § 252 Civilného sporového poriadku znáša ten, komu vznikol. Podľa odôvodnenia okresného súdu rovnaký právny názor má aj ústavný súd (nález I. ÚS 207/2019-65 z 26. 9. 2019).

4. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, ktorou žiadal uznesenie vyššieho súdneho úradníka zmeniť tak, že mu bude priznaná odmena a náhrada aj za predžalobnú výzvu. Poukázal na vyhlášku č. 159/2019 Z. z. od 15. júna 2019, explicitne novelizovaný § 13a ods. 1 vyhlášky, podľa ktorého odmena patrí aj za predžalobnú výzvu. Osobitne poukázal na dôvodovú správu vyhlášky, podľa ktorej kvalifikovanou predžalobnou výzvou možno odvrátiť súdne konanie, a teda má svoj účel, v dôsledku čoho by advokátom mala byť priznávaná odmena za takýto úkon v rámci náhrady trov právneho zastúpenia.

5. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením okresného súdu bola sťažnosť sťažovateľa zamietnutá, čo bolo odôvodnené tým, že podľa § 251 Civilného sporového poriadku zákonné predpoklady pre definovanie výdavkov za trovy konania musia byť splnené kumulatívne, a preto je vylúčené nahradiť trovy konania, ak nevznikli počas prebiehajúceho konania. Ak vyhláška ako vykonávací právny predpis podzákonnej sily priznáva nárok na odmenu za úkon právnej služby, ktorý bol vykonaný pred začatím konania, takéto znenie nie je v súlade s § 251 Civilného sporového poriadku a súd je povinný postupovať podľa zákona.

III.

6. Podľa sťažovateľa rozhodnutie okresného súdu nemá zákonnú a právnu oporu. Ďalej poukázal na to, že sudcovia sú pri rozhodovaní sú viazaní ústavou a zákonom. Z toho vyvodzuje, že sudca je pri rozhodovaní viazaný okrem ústavy a zákonov viazaný aj a platnými a účinnými právnymi predpismi, a preto odignorovanie „zákonného“ § 13a ods. 1 písm. d)

vyhlášky je svojvoľné a v rozpore so zákonom. V tejto súvislosti znova poukazuje na novelu vyhlášky a jej dôvodové znenie s tým, že rozhodnutie nerešpektovalo vyhlášku, je protizákonné a vychádza len z pocitu sudkyne, čo je neprípustné. Z toho vyvodzuje porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Sťažovateľ bez toho, aby žiadal vysloviť porušenie svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na ochranu majetku podľa článku 1 Dodatkového protokolu k dohovoru, verbalizuje aj porušenie týchto práv, čo odôvodňuje tým, že sa v dôsledku namietaného rozhodnutia okresného súdu sa jeho majetok zmenšil o 85,45 eur.

IV.

7. Rozhodovacia činnosť ústavného súdu vo vzťahu k rozhodnutiam civilných súdov o náhrade trov konania vychádza z toho, že skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00). Na tento výklad nadväzuje rozhodovacia činnosť ústavného súdu, ktorá zdôrazňuje jeho zdržanlivosť k výkladu zákonného práva o náhrade trov konania, keďže problematika trov konania má akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania treba uchýľovať iba výnimočne pri zistení extrémneho zásahu do základného práva (II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). V zásade možno konštatovať, že i pri preskúmaní rozhodnutí o náhrade trov konania v civilnom spore možno vychádzať z toho, že protiústavné sú také rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07). Rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (ESLP Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

8. Sťažovateľ namieta zjavnú nesprávnosť právneho posúdenia namietaného rozhodnutia, keď mu napriek tomu, že vyhláška stanovuje, že advokátovi patrí odmena za úkon právnej služby, nebola za tento úkon priznaná odmena a náhrada. Z namietaného rozhodnutia je zrejmé, že okresný súd svoju úvahu založil na výklade § 251 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého má strana nárok na náhradu výdavkov, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva, a keďže k predžalobnej výzve došlo pred začatím konania, nie je dôvod na úhradu nákladov spojených s touto výzvou. Okrem tejto vlastnej úvahy sa okresný súd utiekal k autoritatívnej argumentácii odkazom na nález ústavného súdu v inej veci. Z odôvodnenia namietaného rozhodnutia vyplýva jasný právny záver okresného súdu, a to v spojení s jasným a rozhodujúcim argumentom. Takýto argumentačný prístup v akcesorickej otázke náhrady trov konania, osobitne v otázke ich výšky, nemožno považovať za ústavne neudržateľný, keďže rozhodnutie o priznaní alebo nepriznaní toho či onoho úkonu právnej služby môže byť výsledkom viacerých úvah tak, ako to vyplýva z § 251 Civilného sporového poriadku, podľa ktorého trovy konania sú všetky preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva.

Zákonné, čiastočne možno aj duplicitné kategórie preukaznosti, odôvodnenosti, účelnosti, vzniku počas konania a súvislosti s uplatnením alebo bránením práva sú však relatívne samostatné, a preto nesplnenie čo i len jednej z týchto kategórií môže viesť k rozhodnutiu o nepriznaní odmeny a náhrad za ten či onen úkon právnej služby. Okresný súd zvolil kategóriu vzniku počas konania. Záver o tom, že predžalobná výzva nebola vykonaná počas konania, preto nemožno považovať za extrémne nelogický, keďže je výsledkom gramatického a teologického výkladu jasne vyjadrenej zákonnej kategórie. Úvaha okresného súdu sa vysporiadala s tým, že sťažovateľom žiadaný úkon právnej služby nie je úkonom, ktorý by vznikol počas konania, čo osobitne platí s ohľadom na to, že šlo o úkon smerujúci nie k súdnemu, ale k mimosúdnemu vyriešeniu sporu.

9. Na tomto závere nemenia nič ani nepraktické a súdy vrátane ústavného súdu zaťažujúce konštrukcie podzákonného predpisu – vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ktorých účelom nie je bližšie upraviť široké kategórie § 251 Civilného sporového poriadku, ale tak, ako to stanovuje splnomocňujúci § 83 zákona o advokácii upraviť podrobnosti o výške odmeny a náhrad advokátov (podobne III. ÚS 642/2021, bod 19). Komplikovaná úprava toho, na akú odmenu a náhradu má advokát nárok proti klientovi, však nie je úpravou toho, či táto odmena a náhrada je či už preukázaná, účelná, vznikla v konaní alebo súvisí s uplatňovaním alebo bránením práva. V tejto súvislosti treba upozorniť na to, že ministerstvo spravodlivosti ani nemá právomoc vydať vykonávací predpis k § 251 Civilného sporového poriadku, keďže podľa § 466 Civilného sporového poriadku všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo spravodlivosti, ustanoví podrobnosti o vedení súdneho spisu a súdnych registrov, zázname z procesných úkonov, zápisnici o procesných úkonoch a o dožiadaní. V tejto súvislosti možno nadviazať na argumentáciu sťažovateľa, ktorá zdôrazňovala dôvodovú správu k novele vyhlášky z roku 2019, z ktorej vyplýva, že podľa ministerstva by advokátom mala byť priznávaná odmena za predžalobnú výzvu, keďže ide o úkon právnej služby, ktorý môže odvrátiť súdne konanie. Možno chápať tento motív ministerstva. K tomu však treba uviesť, že z argumentácie okresného súdu vyplýva, že dosiahnutie takéhoto motívu novelou vyhlášky nezodpovedá zneniu a zmyslu zákona, konkrétne § 251 Civilného sporového poriadku. V konečnom dôsledku zákonodarca ministerstvo spravodlivosti nesplnomocnil na to, aby podzákonným predpisom určovalo, čo treba považovať za trovy konania – preukázané, odôvodnené a účelne vynaložené výdavky, ktoré vzniknú v konaní v súvislosti s uplatňovaním alebo bránením práva. Táto úvaha bolo zákonodarcom prenechaná súdom a nemožno dospieť k záveru, že konkrétna namietaná úvaha okresného súdu by bola v rozpore s uvedenými základnými právami sťažovateľa. Preto je ústavná sťažnosť nielen v rozsahu namietaného rozhodnutia, ale aj v rozsahu postupu okresného súdu, ktorý mu predchádzal, zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

V.

10. Na okraj možno uviesť, že v simplexnom spore sťažovateľa o zaplatenie 92 eur, v ktorom svoje právo na zaplatenie tejto bagatelnej čiastky sťažovateľ uplatnil v zásade formulárovou žalobou, mu na náhrade trov právneho zastúpenia bolo zo žiadaných 342,79 eur priznaných stále pozoruhodných 257,34 eur, čo je takmer trojnásobok uplatnenej pohľadávky a skoro šesťnásobok zaplateného súdneho poplatku. S ohľadom na takúto masívnu litiskrescenciu trov konania sa preto javí, že problémom vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov nie je

len jej forma, ale aj jej obsah, ktorý tvorí také konštrukcie, že nedbanlivý... by kolektívnemu správcovi autorských práv mal v spore na náhrade trov konania zaplatiť takmer štvornásobok istiny. To je nepochybne značne viac ako dvojnásobok škody uhrádzajúci zapierajúci škodca v antickom Ríme (napr. Digesta 9. 2. 23 Ulpianus libro 18 ad edictum. 10. Haec actio adversus confitentem competit in simplum, adversus negantem in duplum.). Asi nemožno predpokladať, že žalovaný po takomto výsledku sporu získal dôveru v justíciu všeobecných súdov, a len ťažko by tento jeho negatívny pocit zmiernilo rozhodnutie, ktorým by bolo vyhovené ústavnej sťažnosti.

11. Okrem toho treba znova na okraj uviesť, že ústavný súd sa opakovane zaoberá výkladom vyhlášky o odmenách a náhradách advokátov, čo je výsledkom celkom nevhodnej redukcie riadnych opravných prostriedkov v civilnom procese, keď rozhodovanie o výške náhrady trov konania bolo prenechaná len na rozhodovanie okresných súdov bez akejkoľvek možnosti prieskumu ďalším dvoma, v týchto otázkach na diskurze nevhodne sa nezúčastňujúcimi inštanciami všeobecného súdnictva. Význam rozhodovania o výške náhrady trov konania je pre všeobecné súdnictvo zásadný, keďže sa spája s takmer každým civilným konaním. Tomu však nezodpovedá nastavenie opravných prostriedkov, ktoré znemožňuje, aby všeobecné súdnictvo formulovalo inštančne ustálené právne výklady k výške náhrady trov, či skôr len k výške trov právneho zastúpenia. Súčasné nastavenie rozhodovania o výške náhrady trov konania je nielen z pohľadu neprehľadných konštrukcií vyhlášky, ale aj z toho, že tieto konštrukcie sú predmetom zjednocovania v pomere obmedzenom priestore ústavnoprávneho prieskumu, neudržateľné. Veď pri prieskume nápadu ústavných sťažností by sa mohlo zdať, že najväčším ústavným problémom nášho justičného systému sú okrem prietáhov v konaní súdne poplatky a rôzne trovy exekútorov a advokátov.

12. Primárnym problémom je však normotvorba, a to nielen v rovine úpravy trov a ich náhrady, ale aj v rovine nastavenia opravných prostriedkov v civilnom základnom alebo v exekučnom procese. Bez ohľadu na zaťaženie ústavného súdu témami náhrady trov konania možno dospieť k presvedčeniu, že úprava rôznych súdnych poplatkov, úkonov právnych služieb a tarifných hodnôt, ktorá zostala nedotknutá rekodifikáciou civilného procesu, je jedným z prvkov, ktorá výrazne prispieva nielen k neefektívnosti systému všeobecného súdnictva, ale aj k jeho nedôveryhodnosti.